

WYSOKI PRZEDSTAWICIEL UNII
DO SPRAW ZAGRANICZNYCH I
POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

Bruksela, dnia 28.4.2015 r.
JOIN(2015) 16 final

WSPÓLNY KOMUNIKAT DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

**Plan działania dotyczący praw człowieka i demokracji na lata 2015-2019
„Prawa człowieka jako centralny element działań UE”**

Wprowadzenie

Niniejszy wspólny komunikat Komisji Europejskiej i Wysokiej Przedstawiciel Unii Europejskiej do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa ma przyczynić się do opracowania nowego planu działania dotyczącego praw człowieka i demokracji na lata 2015–2019.

Prawa człowieka i demokracja jako zasady przewodnie UE

W dzisiejszym niestabilnym i szybko zmieniającym się świecie prawa człowieka i wartości demokratyczne są często kwestionowane, a w wielu miejscach, ignorowane. Przypadki naruszania praw człowieka są coraz częstsze i ich intensywność coraz większa; działania społeczeństwa obywatelskiego są ograniczane; konflikty stały się wieloaspektowe, zaś działania autorytarnych reżimów coraz śmielsze. Globalizacja stwarza nowe wyzwania, które sprawiają, że ochrona praw człowieka jest jeszcze bardziej skomplikowana.

W tych okolicznościach uwaga społeczności międzynarodowej w sposób naturalny koncentruje się na stabilności. Trwałej stabilności nie można jednak osiągnąć wyłącznie poprzez bezpieczeństwo i dobrobyt gospodarczy. Lojalność obywateli wobec ojczyzny i ich zaufanie do pokojowych środków zależy od tego, czy uważają, że są chronieni przed arbitralnymi decyzjami i że ich opinie mogą wpływać na proces podejmowania decyzji politycznych. Jest to możliwe jedynie w społeczeństwie demokratycznym, opartym na poszanowaniu praw człowieka i podstawowych wolności, w społeczeństwie, w którym rząd jest odpowiedzialny i nieskorumpowany, w którym parlament odzwierciedla różnorodność poglądów i interesów swoich obywateli, w którym społeczeństwo obywatelskie jest aktywne, media są wolne, a wymiar sprawiedliwości – niezależny.

Dyskusje dotyczące celów zrównoważonego rozwoju po roku 2015, z naciskiem na prawa człowieka i prawa kobiet jako odrębne cele, uwzględniają to założenie.

Dlatego prawa człowieka muszą być w centrum działań zewnętrznych Unii. Artykuł 21 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) stanowi podstawę działań zewnętrznych Unii i potwierdza rolę UE w propagowaniu, między innymi, demokracji, praworządności, powszechności i niepodzielności praw człowieka oraz poszanowania zasad Karty Narodów Zjednoczonych oraz prawa międzynarodowego. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej jest wiążąca dla instytucji UE i państw członkowskich, gdy wdrażają one prawo unijne. Ponadto UE jest stroną niektórych instrumentów ONZ i Rady Europy, takich jak Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Wiarygodność Unii jako globalnego rzecznika praw człowieka opiera się na tych filarach.

Pakiet dotyczący praw człowieka i demokracji (2012 r.)

W 2012 r. UE przyjęła ambitny program – **strategiczne ramy UE dotyczące praw człowieka i demokracji**¹, w których określono, w jaki sposób Unia zamierza wypełnić swoje zobowiązania traktatowe na rzecz wzmocnienia demokracji, praworządności, a także powszechności i niepodzielności praw człowieka.

---

¹ Dokument Rady z dnia 25 czerwca 2012 r., ST 11855/12.

Prawie trzy lata po ich przyjęciu, strategiczne ramy, z ich priorytetami i zasadami przewodnimi, w dalszym ciągu zapewniają ramy działania Unii.

Kolejnym krokiem w kierunku polityki UE w dziedzinie praw człowieka była przyjęta w 2012 r. decyzja o utworzeniu stanowiska **Specjalnego Przedstawiciela UE (SPUE) ds. Praw Człowieka**. SPUE przyczynił się do zwiększenia skuteczności i widoczności polityki UE w zakresie praw człowieka, podniósł poziom interakcji z naszymi partnerami i przyczynił się do postępów w realizacji szczegółowych priorytetów. Decyzja² Rady w sprawie przedłużenia mandatu SPUE o kolejne dwa lata jest wyrazem uznania tej istotnej roli.

Natomiast trzecim z podstawowych elementów pakietu dotyczącego praw człowieka, przyjętego w 2012 r., był **plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji (2012–2014)**³, który przyczynił się do realizacji zobowiązań podjętych w strategicznych ramach.

Plan działania zawierał zestaw 97 działań, obejmujących szeroki wachlarz zagadnień związanych z prawami człowieka i demokracją, które miały być realizowane zarówno na szczeblu UE, jak i na szczeblu krajowym przez państwa członkowskie. W jego ramach wszystkie zainteresowane strony zobowiązały się do realizacji jasnych celów w dokładnie określonych ramach czasowych.

Osiągnięcia w ramach planu działania na lata 2012–2014

Plan działania na lata 2012–2014 stanowił ważny efekt dźwigni w celu zapewnienia zaangażowania wszystkich odpowiednich zainteresowanych stron i dopilnowania, aby zrealizowano kilka głównych celów. Prace przeprowadzone w ramach tego planu działania doprowadziły do szeregu ważnych **osiągnięć**.

W większym stopniu **uwzględniono problematykę praw człowieka** w całej gamie działań polityk zewnętrznych UE i w ramach realizowanych operacji, co doprowadziło do konkretnych zmian w terenie. Kroki podjęte na rzecz włączenia kwestii praw człowieka do ocen skutków sporządzanych w przypadku wniosków ustawodawczych i wniosków o charakterze nieustawodawczym, włączenie ocen praw człowieka jako nadrzędnego elementu w stosowaniu pomocy UE to tylko kilka przykładów.

Plan działania przyczynił się również do rozwoju narzędzi i zasobów UE niezbędnych do sformułowania i realizacji **bardziej spójnej polityki**. Do osiągnięcia tego celu przyczyniło się również: ustanowienie w Brukseli Grupy Roboczej ds. Praw Człowieka przy Radzie (COHOM), przyjęcie szczegółowych wytycznych UE w sprawie kluczowych kwestii praw człowieka (wolności religii lub przekonań⁴, praw lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych (LGBTI)⁵, praw wolności wypowiedzi w internecie i poza nim⁶), przyjęcie zestawu narzędzi dla opartego na prawach człowieka podejścia do rozwoju, przyjęcie lokalnych strategii krajowych w zakresie praw człowieka w oparciu o współpracę delegatur UE i ambasad państw członkowskich, utworzenie

---

² Dokument Rady z dnia 12 lutego 2015 r., ST 5716/15.

³ Dokument Rady z dnia 25 czerwca 2012 r., ST 11855/12.

⁴ Dokument Rady z dnia 24 czerwca 2013 r., ST 11491/13.

⁵ Dokument Rady z dnia 24 czerwca 2013 r., ST 11492/13.

⁶ Dokument Rady z dnia 12 maja 2014 r., ST 9647/14.

punktów kontaktowych ds. praw człowieka w delegaturach UE, poprawa ukierunkowanego programu szkoleniowego dla pracowników UE i dyplomatów z państw członkowskich.

Dzięki planowi działania pogłębiono **skuteczny multilateralizm**, poprzez opracowywanie rocznych strategii i priorytetów UE na forach ONZ zajmujących się prawami człowieka, w szczególności w Radzie Praw Człowieka. Przyczynił się on ponadto do skoncentrowania działań Unii Europejskiej na szeregu kluczowych priorytetów, w tym na prawach kobiet i dziewcząt, prawach dzieci oraz osób LGBTI. Wezwano w nim również do dalszych prac w dziedzinie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, zgodnie z zaangażowaniem Unii na rzecz niepodzielności praw człowieka. W planie działania zwrócono ponadto uwagę na kwestie niepełnosprawności, zgodnie ze zobowiązaniami zapisanymi w Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Wzmocniono współpracę UE ze społeczeństwem obywatelskim i wspieranie jej na całym świecie. Uwzględniono praktykę konsultacji z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego przed podjęciem dialogów dotyczących praw człowieka, czy też w odniesieniu do kluczowych dokumentów politycznych; propagowano zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego w planowanie pomocy finansowej oraz zwiększono wsparcie UE dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego, na które nałożono środki ograniczające.

Ponadto dzięki planowi działania zwiększyła się **widoczność** działań Unii w dziedzinie praw człowieka i demokracji oraz jej **odpowiedzialność** w stosunku do partnerów, zwłaszcza wobec społeczeństwa obywatelskiego.

Wyniki osiągnięte w ostatnich latach stanowią solidną podstawę dla ciągłego zaangażowania UE w czuwanie nad poszanowaniem praw człowieka i dwustronne wspieranie przemian demokratycznych na całym świecie, we współpracy z innymi organizacjami regionalnymi oraz na forach wielostronnych, zwłaszcza w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wiele działań rozpoczętych dzięki planowi działania w latach 2012–2014 jest dziś nieodłączną częścią codziennej pracy Unii i cieszy się poparciem wszystkich zainteresowanych stron, korzysta z istniejących ustalonych procedur i jest objętych wyczerpującym zestawem dokumentów zawierających wytyczne. Z tego względu działania te nie muszą być traktowane priorytetowo w kontekście proponowanego nowego planu działań. Będą jednak nadal elementem corocznego sprawozdania UE dotyczącego praw człowieka i demokracji, aby zapewnić widoczność i odpowiedzialność również w tym zakresie.

Z drugiej strony, niektóre obszary wskazane w planie działania na lata 2012–2014 wymagają przyjęcia **nowych zobowiązań politycznych** oraz **dodatkowych wysiłków i tym samym zyskują donioślejszą rolę w ramach tego nowego programu działania**. Dotyczy to m.in. wsparcia demokracji, które ma być uwzględniane w wielu celach w ramach nowego planu działania; praw gospodarczych, społecznych i kulturowych; zajęcia się problemem naruszania praw człowieka i kwestiami międzynarodowego prawa humanitarnego w sytuacjach kryzysowych i konfliktu; zwalczania dyskryminacji, zwłaszcza wobec kobiet, dzieci, osób niepełnosprawnych i osób LGBTI, ale również wobec członków mniejszości religijnych; zwalczania tortur i złego traktowania, oraz zwiększenia spójności polityki UE z punktu widzenia praw człowieka.

Te powracające wyzwania powinny zostać uwzględnione w nowym planie działania.

Kierunek na przyszłość

W świetle pozytywnych doświadczeń, **nowy plan działania** powinien objąć **lata 2015–2019** w celu zapewnienia pełnej zgodności z mandatem wysokiej przedstawiciel i Komisji Europejskiej.

Plan ten zostanie poddany **śródkresowemu przeglądowi wdrażania w 2017 r.**, aby umożliwić ocenę postępu jego realizacji oraz, jeśli to konieczne, dostosowań w świetle doświadczeń oraz pojawienia się nowych wyzwań. Przegląd ten zbiegnie się w czasie z przeglądem śródkresowym instrumentów finansowania zewnętrznego i mógłby przyczynić się do większej spójności między strategiami politycznymi UE i pomocą finansową.

Działania proponowane w ramach planu działania są neutralne pod względem geograficznym i powinny obejmować wszystkie regiony świata, z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i specyfiki. Działania te zostaną przełożone na priorytety poszczególnych krajów poprzez lokalne strategie krajowe w zakresie praw człowieka.

W odniesieniu do **krajów kandydujących i potencjalnych krajów kandydujących** UE będzie nadal monitorować swoje zobowiązanie do promowania wartości, jakimi są demokracja, praworządność i poszanowanie praw człowieka – zgodnie z art. 49 TUE – oraz do stworzenia wytycznych i wsparcia w celu zapewnienia wymiernych i trwałych postępów w tych kluczowych obszarach reform.

Jeżeli chodzi o europejską politykę sąsiedztwa, należy położyć duży nacisk na zapewnienie poszanowania podstawowych praw i wolności. UE nadal będzie wspierać kraje partnerskie w realizacji reform, które wspierają pluralistyczny dialog, propagować dobre rządy, wzmacniać niezależność sądownictwa i zapewniać ochronę praw podstawowych.

Zasady

Nowy plan działania nie powinien dążyć do wyczerpującego ujęcia wszystkich aspektów unijnej polityki w zakresie praw człowieka i wspierania demokracji. Powinien raczej mieć **znaczenie strategiczne i skupiać się na priorytetach** wymagających **dotatkowego impulsu politycznego i większego zaangażowania**. Powinien stanowić podstawę zarówno dla dwustronnej współpracy, jak i dla zaangażowania UE w ramach wielostronnych i regionalnych forów, zwłaszcza Organizacji Narodów Zjednoczonych i Rady Europy.

W związku z tym u podstaw proponowanego planu działania będą leżeć następujące zasady:

1. W coraz bardziej wymagającym globalnym otoczeniu kwestionowane jest znaczenie uniwersalnych norm, a dążenie UE do ich wspierania spotyka się z rosnącym oporem. Promowanie wartości jedynie poprzez zewnętrzne działania często nie odnosi skutków. W związku z tym należałoby skoncentrować wysiłki na wspieraniu sił wewnętrznych. UE powinna **wzmocnić pozycję partnerów do rozmów w państwach trzecich** (rządowych, parlamentarnych i quasi-rządowych), wzmacnić rolę wymiaru sprawiedliwości, nadal wspierać **społeczeństwo obywatelskie**, w tym partnerów społecznych i promować sprzyjające warunki, wzmacniać rolę i wpływ **regionalnych organizacji i mechanizmów** i zacieśniać współpracę z ONZ, która, dzięki powszechnemu charakterowi członkostwa w niej, wywołuje większy efekt „dźwigni”.

2. UE musi dawać przykład. Znajduje się pod baczna obserwacją w odniesieniu do tego, co postrzegane jest jako **rozbieżności** w jej podejściu do kwestii praw człowieka (podwójnych standardów i niespójności wewnętrznych/zewnętrznych). W związku z tym konieczne jest odnowienie zobowiązania, aby poprawić spójność podejścia do praw człowieka i włączyć kwestie praw człowieka do wszystkich aspektów działań zewnętrznych UE oraz do zewnętrznych aspektów polityki wewnętrznej, w oparciu o podejście opracowane przez Komisję w celu zapewnienia skutecznego wprowadzania w życie przez Unię Europejską Karty praw podstawowych.
3. UE musi skoncentrować się na najpilniejszych wyzwaniach związanych z prawami człowieka, do których należy podejść zarówno na poziomie wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Wyzwania te obejmują w szczególności działania przeciw dyskryminacji, poszanowanie wolności wypowiedzi i prywatności, a także zapewnienie poszanowania praw człowieka w migracji, handlu czy strategiach politycznych w zakresie przeciwdziałania terroryzmowi.
4. UE powinna również **wzmocnić swoją pozycję** – różne instrumenty, narzędzia i polityki, którymi dysponuje, muszą być wykorzystywane w bardziej inteligentny i bardziej strategiczny sposób, zarówno we współpracy dwustronnej, jak i w formach zaangażowania na forach wielostronnych.
5. Wreszcie UE powinna **lepiej informować** o tym, co robi, poprawić zdolność **pomiaru oddziaływania** i, w stosownych przypadkach, opracować **alternatywne i bardziej skuteczne podejście**.

W związku z powyższym załączony plan działania określa następujące pięć strategicznych obszarów działania:

(i) Zwiększenie poczucia odpowiedzialności podmiotów lokalnych: Prawa człowieka i demokracja mogą w pełni zakorzenić się jedynie tam, gdzie istnieje silna odpowiedzialność lokalna. Ten rozdział planu działania koncentruje się na działaniach mających na celu poprawę sposobu, w jaki prowadzimy dialog ze wszystkimi zainteresowanymi podmiotami zewnętrznymi, zarówno rządowymi, jak i pozarządowymi. Szczególny nacisk kładzie się na wyzwania dotyczące przestrzeni działania dla społeczeństwa obywatelskiego.

(ii) Podjęcie kluczowych wyzwań związanych z prawami człowieka: Rozdział ten koncentruje się na ukierunkowanych tematycznie wyzwaniach w zakresie praw człowieka, przy jednoczesnym zachowaniu niezbędnej równowagi między prawami obywatelskimi i politycznymi z jednej strony a prawami gospodarczymi, społecznymi i kulturalnymi z drugiej. Wykaz działań uzupełnia i wzmacnia cele realizowane w ramach poprzedniego rozdziału.

(iii) Zapewnienie wszechstronnego podejścia do konfliktów i kryzysów opartego na prawach człowieka: Rozdział ten proponuje szereg działań w celu promowania i wspierania rozwoju narzędzi i polityki na szczeblu krajowym, regionalnym i międzynarodowym w celu zapobiegania naruszaniu praw człowieka, zajmowania się takimi przypadkami i dochodzenia roszczeń w przypadku naruszeń praw człowieka, ze szczególnym naciskiem na najpoważniejsze przestępstwa budzące niepokój

społeczności międzynarodowej. Rozdział ten odzwierciedla również wyraźną potrzebę dostosowania przez UE istniejących instrumentów do zmieniającego się charakteru konfliktów.

(iv) Promowanie większej spójności: Ten rozdział został poświęcony potrzebie uwzględnienia w większym stopniu przez Komisję i wysokiego przedstawiciela kwestii dotyczących prawa człowieka w odniesieniu do zewnętrznych aspektów polityki UE, w szczególności w odniesieniu do polityki w zakresie handlu i inwestycji, polityki w zakresie uchodźców, azylu i migracji, polityki rozwoju oraz walki z terroryzmem, w celu zapewnienia lepszej spójności polityki.

(v) Poprawa skuteczności i rozwój kultury zorientowanej na wyniki w zakresie praw człowieka i demokracji: W kontekście rosnących wyzwań i ograniczonych zasobów lepsze wykorzystanie istniejących instrumentów, działań i polityk jest jedynym sposobem na zwiększenie wpływu UE w dziedzinie praw człowieka. Ten rozdział zawiera propozycje działań, które pomogą UE wypracować bardziej strategiczne i w większym stopniu ukierunkowane na wyniki podejście.

PLAN DZIAŁANIA UE DOTYCZĄCY PRAW CZŁOWIEKA I DEMOKRACJI

Celem tego planu działania jest dalsze wdrażanie strategicznych ram UE dotyczących praw człowieka i demokracji przy zachowaniu wystarczającej elastyczności umożliwiającej reagowanie na pojawiające się nowe wyzwania. Opiera się on na dorobku unijnej polityki w dziedzinie praw człowieka i wspierania demokracji w działaniach zewnętrznych⁷, a mianowicie na unijnych wytycznych, zestawach narzędzi, uzgodnionych stanowiskach, a także na różnych instrumentach finansowania zewnętrznego, takich jak, w szczególności, Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka.

W celu zapewnienia skutecznego wdrożenia planu działania ważne jest, by poszczególne instytucje Unii Europejskiej ze sobą **współpracowały** – przy poszanowaniu swoich odrębnych ról instytucjonalnych – oraz, w stosownych przypadkach, by plan działania był realizowany przez państwa członkowskie na szczeblu krajowym. Odpowiedzialność za przeprowadzanie wymienionych działań spoczywa na wysokim przedstawicielu/wiceprzewodniczącym, którego wspiera Europejska Służba Działań Zewnętrznych, oraz na Komisji, Radzie i państwach członkowskich, w ramach ich odnośnych obszarów kompetencji zdefiniowanych w Traktacie o Unii Europejskiej⁸. Specjalny Przedstawiciel UE ds. Praw Człowieka przyczyni się do realizacji planu działania zgodnie ze swoim mandatem. Plan działania obejmuje okres do 31 grudnia 2019 r., a jego realizacja zostanie poddana przeglądowi w 2017 r.

Projekt tabeli nowego planu działania UE dotyczącego praw człowieka i demokracji (2015–2019)

Cel	Działanie	Ramy czasowe	Odpowiedzialność
I. ZWIĘKSZENIE POCZUCIA ODPOWIEDZIALNOŚCI PODMIOTÓW LOKALNYCH			
A) Zapewnienie kompleksowego wsparcia instytucjom publicznym			
1. Wspieranie zdolności krajowych instytucji praw człowieka	a. Uznanie kluczowej roli krajowych instytucji praw człowieka jako niezależnych podmiotów i potwierdzenie zobowiązania UE do wspierania tych, które działają zgodnie z zasadami paryskimi, oraz do współpracy z nimi. Zwiększenie zaangażowania krajowych instytucji praw człowieka w proces konsultacji na szczeblu krajowym, w szczególności w odniesieniu do dialogu prowadzonego przez	W toku	Służby Komisji (KE), ESDZ, państwa członkowskie

⁷ Bez uszczerbku dla szczególnych uzgodnień dotyczących krajów kandydujących i potencjalnych krajów kandydujących w ramach unijnej polityki rozszerzenia.

⁸ Decyzje o konkretnych krokach służących wdrożeniu tego planu działania będą podejmowane zgodnie z Traktatami. Plan działania nie ma wpływu na podział kompetencji pomiędzy UE a jej państwami członkowskimi i będzie interpretowany zgodnie z deklaracją 13 załączoną do Traktatów.

	Wysokiego Przedstawiciela i reform w państwach trzecich.		(PC)
	b. Wzmocnienie, w kontekście międzynarodowego komitetu koordynacyjnego krajowych instytucji praw człowieka, zdolności instytucji o statusie „A”, wspieranie działań na rzecz poprawy statusu instytucji z „B” na „A” oraz współpraca z odnośnymi sieciami regionalnymi i międzynarodowymi. Prace nad tymi kwestiami powinny znaleźć odzwierciedlenie w przyszłym okresie programowania śródkresowego unijnych instrumentów finansowania zewnętrznego.	W toku	KE, ESDZ, PC
2. Wspieranie organów obsługujących wybory	a. Zwiększanie roli organów obsługujących wybory oraz ich zdolności do niezależnego i skutecznego zapewnienia wiarygodnych, pluralistycznych i przejrzystych wyborów, w szczególności za pomocą pogłębionego ukierunkowanego dialogu i długoterminowej strategii wsparcia.	W toku	KE, ESDZ
	b. Zachęcanie do integracyjnego i pluralistycznego dialogu w ciągu całego procesu wyborczego pomiędzy organami obsługującymi wybory i najważniejszymi zainteresowanymi podmiotami, w celu zwiększenia udziału partii politycznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, m.in. poprzez zapewnienie im dostępu do informacji i możliwości obserwowania całego procesu wyborczego.	W toku	ESDZ, KE, PC
3. Wspieranie zdolności instytucji parlamentarnych	a. Wspieranie rozwoju uprawnień ustawodawczych, budżetowych i nadzorczych parlamentów, pomoc w organizacji przez nie debat publicznych dotyczących kluczowych reform, z należyтым uwzględnieniem odpowiednich międzynarodowych zobowiązań prawnych w zakresie praw człowieka.	W toku	KE, ESDZ, PC
	b. Uwzględnienie aspektu parlamentarnego w programach UE i SWUE dotyczących dobrych rządów i programach wsparcia budżetowego.	Do 2017 r.	KE, ESDZ, PC
4. Ukierunkowane wsparcie wymiaru sprawiedliwości	a. Wsparcie reformy sądownictwa (w sprawach karnych i cywilnych) za pomocą odpowiednich szkoleń pracowników tego sektora w celu pogłębienia wiedzy na temat międzynarodowych zobowiązań i standardów w zakresie praw człowieka; zapewnienie systematycznego wsparcia na rzecz profesjonalnego, dobrze wyszkolonego środowiska adwokackiego i przedstawicieli prawnych, a także na	W toku	ESDZ, KE, PC

	rzecz organizacji zrzeszających prawników (np. izb adwokackich).		
	b. Monitorowanie na szczeblu dwustronnym i wielostronnym, czy kraje partnerskie wywiązują się ze swoich międzynarodowych zobowiązań w zakresie dostępu do wymiaru sprawiedliwości i prawa do rzetelnego procesu sądowego, w tym pomocy prawnej; nawiązanie w stosownych przypadkach współpracy technicznej i uruchomienie wsparcia technicznego.		ESDZ, KE, PC
	c. Promowanie i ułatwianie dostępu do wymiaru sprawiedliwości na szczeblu zdecentralizowanym; zaangażowanie się w dialog oraz wspieranie organów ścigania i ośrodków detencyjnych.	W toku	ESDZ, KE, PC
5. Zapewnienie kompleksowego wsparcia instytucjom publicznym	a. Dalsze wspieranie – w oparciu o najlepsze praktyki – rozdziału uprawnień i niezależności instytucji demokratycznych oraz wzmacnianie roli podmiotów krajowych w procesie reform, w szczególności reform konstytucyjnych, tak aby lepiej odzwierciedlały interesy różnych zainteresowanych stron.	W toku	ESDZ, KE
	b. Rozwijanie wiedzy specjalistycznej i wspieranie działań zmierzających do ustanowienia wyspecjalizowanych organów w zakresie walki z korupcją; wzmocnienie zdolności administracji publicznej i organów antykorupcyjnych do realizacji strategii politycznych w sposób uczciwy i zgodnie z zasadą dobrego zarządzania środkami publicznymi.	W toku	KE, ESDZ, PC
6. Wzmacnianie współpracy w ramach regionalnych mechanizmów wspierania praw człowieka i demokracji	a. Uwzględnienie w większym stopniu aspektu praw człowieka we współpracy UE z regionalnymi organizacjami i mechanizmami, w szczególności przez dążenie do synergii i wspólnych inicjatyw w odniesieniu do kluczowych zagadnień i podczas wydarzeń z udziałem wielu stron.	W toku	ESDZ, KE
	b. Promowanie inicjatyw na rzecz partnerskiego budowania zdolności realizowanych przez regionalne mechanizmy wspierania praw człowieka i demokracji.	W toku	ESDZ, PC, KE
B) Ożywienie społeczeństwa obywatelskiego			
7. Promowanie wzmocnionego	a. Ułatwienie krajowego dialogu politycznego między innymi poprzez udostępnienie najlepszych praktyk w zakresie zorganizowanej wymiany opinii pomiędzy rządem, parlamentem i społeczeństwem obywatelskim, w tym partnerami społecznymi.	W toku	ESDZ, KE

partnerstwa z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego z państw trzecich, w tym z partnerami społecznymi, oraz pomiędzy organami władzy, parlamentami i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego	b. Dalsze wzmocnienie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego do pociągnięcia rządów do odpowiedzialności, w tym poprzez wymianę najlepszych praktyk między tymi organizacjami na szczeblu regionalnym.	W toku	KE, ESDZ, PC
	c. Poprawa jakości konsultacji prowadzonych przez UE na szczeblu lokalnym, w szczególności z myślą o uwzględnieniu stanowiska społeczeństwa obywatelskiego, w tym partnerów społecznych i ruchów obywatelskich, podczas opracowywania i wdrażania polityk; wspieranie dialogu trójstronnego (organy władzy, organizacje społeczeństwa obywatelskiego i UE) w ramach planów działania delegatur Unii.	W toku	KE, ESDZ, PC
	d. Zwiększenie zaangażowanie UE w kontakty z partiami politycznymi i ruchami obywatelskimi w celu wzmocnienia ich roli we wspieraniu demokratycznych i odpowiedzialnych instytucji i praktyk.	W toku	KE, ESDZ, PC
8. Wzmocnienie pozycji organizacji społeczeństwa obywatelskiego broniących praw kobiet i dziewcząt	Wsparcie organizacji kobiecych i obrońców praw człowieka promujących prawa kobiet i broniących tych praw; zachęcanie ich do przyjęcia większej roli w rozliczaniu decydentów z działań dotyczących kwestii równości płci.	W toku	ESDZ, KE, PC
9. Ożywienie wsparcia dla obrońców praw człowieka, m.in. na forach międzynarodowych i regionalnych	a. Zwiększenie wsparcia dla obrońców praw człowieka, również tych działających na rzecz praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, za pomocą systematycznej i kompleksowej strategii, a mianowicie poprzez: podnoszenie kwestii zagrożonych obrońców praw człowieka podczas wizyt na wysokim szczeblu, w tym podczas misji sektorowych; dalszą współpracę i wspieranie ONZ i regionalnych mechanizmów w zakresie ochrony obrońców praw człowieka; nasilenie wsparcia dla wielostronnych inicjatyw dotyczących obrońców praw człowieka i społeczeństwa obywatelskiego, w tym w ramach Zgromadzenia Ogólnego ONZ oraz Rady Praw Człowieka ONZ, oraz zwiększenie podziału obciążeń i wymiany najlepszych praktyk między państwami członkowskimi w odniesieniu do ochrony obrońców praw człowieka.	W toku	ESDZ, KE, PC
	b. Zapewnienie częstszych działań informacyjnych na obszarach wiejskich oraz bardziej systematycznych kontaktów z obrońcami praw kobiet i grupami marginalizowanymi.	W toku	ESDZ, KE, PC

10. Przeciwdziałanie zagrożeniom dla organizacji pozarządowych	a. Promowanie i wspieranie prawodawstwa, polityk i mechanizmów stworzonych w celu ochrony obrońców praw człowieka; w szczególności, szybkie wdrożenie stosownych unijnych wytycznych oraz unijnego mechanizmu dotyczącego obrońców praw człowieka uruchomionego w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, w tym poprzez działania informacyjne i szkolenie personelu w centrali i delegaturach UE (działów politycznych i operacyjnych).	W toku	ESDZ, KE, PC
	b. Aktywne monitorowanie warunków prawnych (np. przepisów ustawowych i wykonawczych) oraz warunków działalności społeczeństwa obywatelskiego, w tym partnerów społecznych (np. arbitralnych procedur, ograniczeń i nadużyć finansowych, w szczególności w odniesieniu do finansowania zagranicznego), czynne wykrywanie zagrożeń dla społeczeństwa obywatelskiego, informowanie o takich zagrożeniach oraz podejmowanie kroków w celu przeciwdziałania takim zagrożeniom.	W toku	ESDZ, KE, PC
	c. Wyrażanie sprzeciwu za pomocą komunikatów publicznych i prywatnych wobec przypadków nieuzasadnionego ograniczania wolności zrzeszania się i zgromadzeń, ograniczania przestrzeni publicznej i prób utrudniania działalności społeczeństwa obywatelskiego, w tym obrońców praw człowieka; dopilnowanie, by kwestie te były regularnie poruszane podczas spotkań dwustronnych, w ramach dialogu prowadzonego przez Wysokiego Przedstawiciela oraz na forach ONZ takich jak Rada Praw Człowieka.	W toku	ESDZ, KE, PC
II. PODJĘCIE KLUCZOWYCH WYZWAŃ ZWIĄZANYCH Z PRAWAMI CZŁOWIEKA			
11. Promowanie wolności wypowiedzi i prywatności	a. Podjęcie aktywnych kroków w celu zapobiegania i przeciwdziałania przemocy wobec dziennikarzy i innych osób związanych z mediami, aby mogli pracować w bezpiecznych warunkach i nie musieli się obawiać przemocy, nacisków politycznych, cenzury i prześladowań.	W toku	ESDZ, KE, PC

	b. Zapewnienie, by poszanowanie wolności wypowiedzi i wolności mediów było uwzględnione w pracach nad strategiami i programami dotyczącymi walki z terroryzmem, bezpieczeństwa cybernetycznego, walki z cyberprzestępczością, dostępu do informacji oraz w innych unijnych politykach w tym zakresie, takich jak ramy prawne audiowizualnych usług medialnych.	W toku	ESDZ, KE, PC
	c. Zagwarantowanie, by kwestie prywatności i ochrony danych w erze cyfrowej oraz skutki programów masowej inwigilacji były odpowiednio uwzględniane w rozmowach na szczeblu dwustronnym i wielostronnym (ONZ, Rada Europy, OBWE).	W toku	ESDZ, KE, PC
12. Promowanie kultury tolerancji	a. Opracowanie unijnego podręcznika na temat zwalczania dyskryminacji w państwach trzecich, przedstawiającego narzędzia do walki z wszelkimi formami dyskryminacji, w tym dyskryminacji wielokrotnej/ dyskryminacji z wielu przyczyn jednocześnie.	W toku	ESDZ, KE, Rada
	b. Pogłębienie świadomości i proaktywne rozwiązywanie problemów dotyczących osób LGBTI przez personel w siedzibie głównej, delegaturach Unii i ambasadach państw członkowskich.	W toku	ESDZ, PC, KE
	c. Rozważenie możliwości wzmocnienia polityki UE w odniesieniu do ludów tubylczych, zgodnie z przyjętą przez ONZ Deklaracją praw ludów tubylczych oraz dokumentem końcowym światowej konferencji w sprawie ludów tubylczych z 2014 r.	Do 2016 r.	ESDZ, KE, PC
	d. Zapewnienie i propagowanie równego dostępu do praw człowieka i korzystania z tych praw w przypadku osób niepełnosprawnych zgodnie z przyjętą przez ONZ Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych, której UE jest stroną, zarówno poprzez włączanie problematyki niepełnosprawności w działania w zakresie praw człowieka, jak i poprzez opracowanie ukierunkowanych działań zmierzających do zniesienia barier dla pełnego uczestnictwa takich osób; wspieranie i wzmacnianie działania mechanizmów służących promowaniu, ochronie i monitorowaniu Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych na mocy jej art. 33 ust. 2, w tym ustanowienie takich mechanizmów w krajach partnerskich; podjęcie niezbędnych	W toku	KE, ESDZ, PC

	<p>kroków w celu przystąpienia UE do protokołu fakultatywnego do tej konwencji; dalsze promowanie praw osób niepełnosprawnych w ramach działań zewnętrznych UE, zgodnie z europejską strategią w sprawie niepełnosprawności na lata 2010–2020.</p>		
<p>13. Promowanie równouprawnienia płci oraz upodmiotowienia i uczestnictwa kobiet i dziewcząt</p>	<p>a. Przyspieszenia realizacji obowiązków i zobowiązań dotyczących praw kobiet określonych w Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, w ramach pekińskiej platformy działania, w deklaracji z Kairu w sprawie ludności i rozwoju, jak również w Agendzie rozwoju po 2015 roku.</p>	W toku	ESDZ, KE, PC
	<p>b. Rozważenie ambitnego i rzetelnego nowego unijnego planu działania w sprawie równości płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet w kontekście współpracy na rzecz rozwoju na lata 2016–2020 (GAP II); poprzez działania ukierunkowane na (i) ich prawa gospodarcze, społeczne, kulturalne i uczestnictwo, (ii) ich prawa polityczne i obywatelskie oraz korzystanie z tych praw, jak również poprzez (iii) działania, które pomagają chronić integralność cielesną i psychiczną kobiet, ze szczególnym uwzględnieniem położenia kresu okaleczaniu żeńskich narządów płciowych, zawieraniu wczesnych i wymuszonych małżeństw oraz przemocy seksualnej w czasie konfliktów.</p>	Do 2016 r.	KE, ESDZ
	<p>c. Dawanie dobrego przykładu: wzmocnienie równouprawnienia płci i pozycji kobiet w UE oraz zwiększenie odpowiedzialności dzięki zapewnieniu spójności z ogólną polityką UE w zakresie równości płci.</p>	W toku	ESDZ, KE
	<p>d. Dążenie do wdrożenia działań opisanych w komunikacie „Położenie kresu okaleczaniu żeńskich narządów płciowych”⁹.</p>	W toku	ESDZ, KE, PC
<p>14. Obrona praw dziecka</p>	<p>a. Wspieranie starań krajów partnerskich w zakresie promowania, ochrony i przestrzegania praw dziecka, ze szczególnym naciskiem na wzmocnienie systemów ochrony dzieci.</p> <p>b. Wspieranie krajów partnerskich w celu promowania, ochrony i przestrzegania praw</p>	Do 2017 r.	ESDZ, KE

⁹ COM(2013) 833 FINAL z 25 listopada 2013 r., http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_based_violence/131125_fgm_communication_en.pdf

	<p>dziecka, ze szczególnym naciskiem na walkę ze wszelkimi formami przemocy, zwalczanie pracy dzieci i promowanie prawa do przetrwania i rozwoju, oraz z uwzględnieniem praw gospodarczych i społecznych, takich jak ochrona zdrowia i wyżywienie, edukacja, szkolenie i ochrona socjalna.</p>		
<p>15. Zwalczanie tortur, złego traktowania i kary śmierci</p>	<p>a. Zajęcie się kwestią tortur (zagadnieniami takimi jak prewencja, odpowiedzialność i resocjalizacja), złego traktowania i kary śmierci (zniesieniem, moratorium i minimalnymi standardami) w kompleksowy sposób w ramach wszelkich dialogów dotyczących polityki i praw człowieka, a także rozpropagowanie zabezpieczeń przeciwko karze śmierci, torturom i złemu traktowaniu w działaniach UE, w tym w dziedzinie walki z terroryzmem i zarządzania kryzysowego.</p>	<p>W toku</p>	<p>ESDZ, KE, Rada, PC</p>
	<p>b. Opracowanie spójnego podejścia w odniesieniu do powiązań między zabójstwami na zlecenie władz, wymuszonymi zaginięciami, torturami i innymi formami złego traktowania.</p>	<p>Do 2017 r.</p>	<p>ESDZ, KE, Rada</p>
	<p>c. Zwiększenie świadomości, nadanie priorytetowego charakteru wspólnym działaniom i wymiana najlepszych praktyk, w ścisłej współpracy z ONZ, organizacjami regionalnymi i społeczeństwem obywatelskim, w tym w ramach 10-letniej inicjatywy globalnej (inicjatywy konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur, CTI), tak aby do 2024 r. doprowadzić do ratyfikacji na całym świecie Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania (CAT), a także aby promować ratyfikację i wdrożenie protokołu fakultatywnego do tej konwencji (OPCAT) oraz Międzynarodowej konwencji o ochronie wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem.</p>	<p>W toku</p>	<p>ESDZ, KE, PC</p>
<p>16. Wspieranie kompleksowego programu na rzecz wspierania praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych (PGSK)</p>	<p>a. Potwierdzenie zobowiązania UE do położenia większego nacisku na prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne w polityce zewnętrznej UE, w tym w związku z programowaniem pomocy zewnętrznej, przy jednoczesnym podkreśleniu, że prawa człowieka są niepodzielne i wzajemnie powiązane oraz że wzmocnienie wymiaru gospodarczego, społecznego i kulturalnego nie oznacza w żadnym wypadku osłabienia istniejących zobowiązań w zakresie praw obywatelskich i politycznych;</p>	<p>W toku</p>	<p>ESDZ, KE, Rada</p>

	<p>podkreślenie wyraźnego uznania praw człowieka w takich dziedzinach jak polityka społeczna, ochrona zdrowia, edukacja lub poziom życia; budowanie zdolności, mające zagwarantować, że odpowiedni personel państw członkowskich i instytucji unijnych, jak również podmioty społeczeństwa obywatelskiego, w tym partnerzy społeczni na miejscu, są informowani o międzynarodowych traktatach dotyczących praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, zwłaszcza o traktatach odnoszących się do podstawowych zasad i praw w pracy (podstawowych konwencjach MOP).</p> <p>b. Zwiększenie wysiłków w zakresie ochrony obrońców praw człowieka, w tym partnerów społecznych, wspierających prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne, ze szczególnym naciskiem na kwestie dotyczące praw pracowniczych, praw do ziemi, w tym praw ludów tubylczych, w kontekście problemów takich jak zawłaszczanie ziemi i zmiana klimatu.</p>	W toku	ESDZ, KE, PC
17. Postępy w zakresie biznesu i praw człowieka	<p>a. Rozwijanie zdolności i pogłębianie wiedzy w zakresie wdrażania wytycznych dotyczących biznesu i praw człowieka, w szczególności odnośnych wytycznych ONZ oraz innych narzędzi i inicjatyw przyczyniających się do ich realizacji; wzmocnienie roli i poszerzenie wiedzy fachowej delegatur w tym kontekście; pogłębianie wiedzy na temat wspomnianych wytycznych ONZ oraz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w ramach działań zewnętrznych oraz dialogu politycznego, a także aktywne nawiązywanie współpracy ze środowiskiem biznesu, społeczeństwem obywatelskim, krajowymi instytucjami praw człowieka, rządami krajów partnerskich i organizacjami regionalnymi w kwestiach dotyczących biznesu i praw człowieka oraz w dziedzinie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.</p>	W toku	ESDZ, KE
	<p>b. Opracowanie i wdrożenie krajowych planów działania w zakresie wdrażania wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka.</p>	Do 2017 r.	PC
III. ZAPEWNIENIE WSZECHSTRONNEGO PODEJŚCIA DO KONFLIKTÓW I KRYZYSÓW OPARTEGO NA PRAWACH CZŁOWIEKA			

18. Przejście od wczesnego ostrzegania do działań zapobiegawczych	a. Promowanie i jak najlepsze wykorzystanie nowego unijnego systemu wczesnego ostrzegania o konfliktach jako narzędzia zapobiegania poważnym naruszeniom praw człowieka.	W toku	ESDZ, KE, PC
	b. Zapewnienie większej spójności w zakresie informowania o naruszeniach praw człowieka, wczesnego ostrzegania i analizy konfliktów, m.in. poprzez podejmowanie kwestii ryzyka konfliktu w ramach dialogów i konsultacji na temat praw człowieka.	Do 2016 r.	ESDZ, KE, PC
	c. Wspieranie działań służących zwalczaniu podżegania, które mogłyby doprowadzić do poważnych naruszeń praw człowieka lub brutalnych zbrodni. Wspieranie walki z nawoływaniem do nienawiści oraz brutalnego ekstremizmu poprzez rozwój alternatywnych narracji, edukację w zakresie praw człowieka i inicjatywy na rzecz budowania pokoju skierowane do dzieci i młodzieży.	W toku	ESDZ, KE
	d. Pomoc w tworzeniu programów prewencyjnych, programów reagowania i (długoterminowych) programów resocjalizacyjnych dla dzieci w konfliktach zbrojnych we współpracy ze społecznościami lokalnymi, zainteresowanymi dziećmi i rodzicami (np. wsparcie psychospołeczne, reintegracja społeczno-ekonomiczna, edukacja i szkolenia pozwalające zdobyć umiejętności przydatne w życiu, a także poszukiwanie członków rodziny i łączenie rodzin).	W toku	ESDZ, KE, PC
19. Zwiększenie zdolności reagowania na konflikty i sytuacje kryzysowe na poziomie regionalnym i wielostronnym	a. Zacieśnienie współpracy ze specjalnym doradcą ONZ ds. zapobiegania zbrodniom ludobójstwa i specjalnym doradcą ONZ ds. obowiązku ochrony, a także innymi międzynarodowymi i regionalnymi podmiotami zaangażowanymi w działania zapobiegawcze, jak również wspieranie tych instytucji.	W toku	ESDZ, KE, PC
	b. Wspieranie prac specjalnego przedstawiciela ONZ ds. dzieci i konfliktów zbrojnych, a w szczególności wspieranie podpisania, wdrażania i monitorowania planów działania mających umożliwić reagowanie na poważne akty przemocy wobec dzieci w konfliktach, oraz zapobieganie takim aktom, m.in. poprzez kampanie publiczne i programowanie działań.	W toku	ESDZ, KE, PC
20. Działania na rzecz przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH)	a. Ocena realizacji Wytycznych Unii Europejskiej w sprawie promowania przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego w związku z perspektywą utworzenia ewentualnego przyszłego mechanizmu zgodności z MPH. Sporządzenie sprawozdania z oceny podsumowującego wdrożenie istniejących instrumentów polityki i prezentującego zalecenia, m.in. na temat sposobu, w jaki UE i jej państwa członkowskie mogłyby udzielić konkretnego wsparcia takiemu ewentualnemu	Do 2016 r.	ESDZ, KE, Rada

	mechanizmowi zgodności.		
	b. Opracowanie i wdrożenie polityki w celu zapewnienia, że wsparcie udzielane przez UE i państwa członkowskie siłom wojskowym, policyjnym, służbom kontroli granic i innym siłom bezpieczeństwa, również w kontekście misji i operacji WPBiO, przyczynia się do propagowania, ochrony i egzekwowania międzynarodowych praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego oraz jest spójne z polityką UE w zakresie praw człowieka (polityką należytej staranności w zakresie praw człowieka).	Do 2017 r.	ESDZ, KE, PC
	c. Utworzenie systemu obowiązkowego zgłaszania poważnych naruszeń międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego, o których wiadomo członkom personelu delegatur UE, misji i operacji WPBiO oraz innym pracownikom UE zatrudnionym w państwach trzecich, zgodnie z wytycznymi UE w sprawie międzynarodowego prawa humanitarnego ¹⁰ . Zagwarantowanie, by w siedzibie głównej analizowano doniesienia o poważnych naruszeniach oraz podejmowano w związku z nimi działania następcze, a także by przekazywano odnośne informacje państwom członkowskim i innym zainteresowanym podmiotom.	Do 2017 r.	KE, ESDZ, PC
21. Propagowanie i wspieranie odpowiedzialności i sprawiedliwości okresu przejściowego	a. Przeprowadzenie oceny wykonania decyzji Rady 2011/168/WPZiB z dnia 21 marca 2011 r. w sprawie Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK) oraz planu działania dotyczącego jego wykonania. Formalne ustanowienie okrągłego stołu z udziałem przedstawicieli UE i MTK, umożliwiającego odpowiedniemu personelowi określenie wspólnych obszarów zainteresowania, wymianę informacji na temat odpowiednich działań i zapewnienie lepszego zrozumienia między obiema organizacjami. Ułatwienie uczestnictwa, współpracy i dostępu zainteresowanych państw w MTK.	Do 2016 r.	ESDZ, KE, PC

¹⁰ Personel zaangażowany w działania humanitarne UE jest zwolniony z tego wymogu, by uniknąć sytuacji, w których podważana jest jego neutralność, bezstronność i niezależność, co mogłoby go narazić, podobnie jak ludność na obszarze konfliktu, na ataki ze strony walczących oraz uniemożliwić mu dostęp do potrzebującej ludności.

	b. Realizacja polityki UE dotyczącej sprawiedliwości okresu przejściowego, w tym poprzez identyfikację unijnych wyzwań, wdrożonych doświadczeń i wyciągniętych wniosków w tej dziedzinie; zapewnienie konkretnych wskazówek i szkoleń dla personelu misji UE pracującego w dziedzinie sprawiedliwości okresu przejściowego; stworzenie sieci pracowników zatrudnionych w służbach Komisji, ESDZ i państwach członkowskich w celu wymiany najlepszych praktyk oraz zwiększenia spójności działań; poprawa monitorowania i sprawozdawczości (m.in. dzięki krajowym strategiom dotyczącym praw człowieka) i propagowanie dialogu między regionami w dziedzinie sprawiedliwości okresu przejściowego w celu usprawnienia współpracy między organizacjami regionalnymi.	W toku	ESDZ, KE, Rada, PC
22. Uwzględnienie problematyki praw człowieka na wszystkich etapach planowania, oceny i prowadzenia WPBiO	a. Opracowanie sektorowych wytycznych operacyjnych dla personelu misji WPBiO współpracującego z policją, wojskiem, służbami więziennymi i sądownictwem w celu zapewnienia praktycznych wskazówek w zakresie uwzględniania w głównym nurcie polityki problematyki praw człowieka, międzynarodowego prawa humanitarnego, ochrony dzieci oraz kwestii dotyczących płci, w tym rezolucji RB ONZ nr 1325.	Do 2017 r.	ESDZ, PC
	b. Wdrożenie nowego wspólnego kodeksu postępowania dla cywilnych misji WPBiO, po jego przyjęciu, w tym poprzez: szkolenia przygotowawcze dla personelu jeszcze przed jego rozmieszczeniem, ukierunkowane szkolenia związane z konkretną misją dla personelu na miejscu, specjalistyczne szkolenia dla personelu wyższego szczebla, podnoszenie świadomości wśród pracowników misji i ludności lokalnej, zestawianie statystyk dotyczących przypadków naruszenia kodeksu. Podjęcie podobnych kroków w celu zapewnienia większej świadomości co do norm postępowania wśród personelu biorącego udział w operacjach wojskowych oraz w celu pogłębienia wiedzy na ten temat wśród społeczności lokalnych na terenach, gdzie rozmieszczane są misje i przeprowadzane operacje.	Do 2017 r.	ESDZ, PC
	c. Wzmocnienie realizacji kompleksowego podejścia do wdrażania przez UE rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 i 1820 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz rezolucji przyjętych w ramach działań następczych, poprzez	Do 2016 r.	ESDZ, KE, PC

	uwzględnienie przeglądu ogólnego i pojawiających się kwestii (walka z terroryzmem, przeciwdziałanie brutalnemu ekstremizmowi, handel ludźmi), poprawę sprawozdawczości, przyjęcie planu strategicznego na rzecz rozwiązania problemu nierównowagi płci w misjach i operacjach WPBiO, a także poprzez usprawnienie współpracy i koordynacji działań ze wszystkimi państwami członkowskimi, w szczególności za pośrednictwem nieformalnej grupy zadaniowej UE ds. rezolucji RB ONZ nr 1325.		
IV. PROMOWANIE WIĘKSZEJ SPÓJNOŚCI			
23. Migracja/handel ludźmi/przemyt ludzi/polityka azylowa	a. Wzmocnienie – zgodnie z globalnym podejściem do kwestii migracji i mobilności (GPMM) oraz przyszłym europejskim planem w dziedzinie migracji – gwarancji w zakresie praw człowieka w ramach wszystkich prowadzonych dialogów dotyczących migracji i mobilności oraz współpracy z państwami trzecimi, w tym w ramach partnerstw na rzecz mobilności, wspólnych programów w obszarze migracji i mobilności, a także umów i programów dotyczących migracji, m.in. poprzez analizę skutków w zakresie praw człowieka; wprowadzenie aspektów dotyczących praw człowieka do programu szkoleń realizowanych w ramach projektów budowania zdolności agencji zajmujących się migracją i kontrolą granic.	W toku	ESDZ, KE
	b. Pełne uwzględnienie – w oparciu o podjęte już działania na rzecz realizacji unijnej strategii zwalczania handlu ludźmi – kwestii praw człowieka i ochrony ofiar w dyskusjach na temat handlu ludźmi prowadzonych z określonymi priorytetowymi krajami w ramach dialogu politycznego, na temat migracji i mobilności, bezpieczeństwa oraz praw człowieka oraz w dyskusjach na temat handlu ludźmi prowadzonych z organizacjami międzynarodowymi i darczyńcami działającymi we wspomnianych krajach priorytetowych; delegatury UE będą w pełni korzystać z możliwości, jakie daje obecność osoby kontaktowej ds. handlu ludźmi, oraz podnosić kwestie związane z prawami człowieka w związku z problematyką handlu ludźmi podczas lokalnych posiedzeń koordynacyjnych UE, jak również w dyskusji na temat handlu ludźmi z władzami państwa przyjmującego; wsparcie ratyfikacji i	W toku	ESDZ, KE

	wdrożenia najważniejszych międzynarodowych konwencji dotyczących handlu ludźmi, w tym konwencji MOP dotyczących pracy przymusowej i pracowników domowych.		
	c. Rozwiązywanie kwestii praw człowieka związanych z przemytem ludzi poprzez dialog polityczny, dialog na temat praw człowieka i inne rodzaje dialogu prowadzonego w krajach priorytetowych; zachęcanie delegatur UE do pełnego wykorzystywania dostępnych zasobów w celu zapewnienia, że przemyt ludzi i związana z nim problematyka praw człowieka będą stałym przedmiotem współpracy z władzami kraju przyjmującego, ze społeczeństwem obywatelskim, organizacjami międzynarodowymi i innymi darczyńcami.	Do 2017 r.	ESDZ
	d. Wspieranie krajów partnerskich w celu promowania i ochrony praw uchodźców i osób wewnątrznie przesiedlonych (IDP), m.in. poprzez budowanie zdolności w tej dziedzinie.	W toku	ESDZ, KE
	e. Działania na rzecz lepszego dostępu migrantów do wymiaru sprawiedliwości i ochrony zdrowia migrantów w krajach tranzytu; działania na rzecz poprawy warunków przetrzymywania migrantów i promowanie alternatywnych rozwiązań w stosunku do umieszczania nielegalnych migrantów w ośrodkach detencyjnych w państwach trzecich.	W toku	KE
	f. Współpraca ze społecznościami diaspory, zarówno wewnątrz UE jak i w krajach przeznaczenia poza UE, w celu pogłębiania wiedzy na temat naruszeń praw człowieka wobec migrantów i uchodźców w krajach tranzytu oraz na temat problematyki praw człowieka w krajach pochodzenia.	Do 2017 r.	ESDZ, KE, PC
	g. Określenie krajów pochodzenia, w przypadku których naruszenia praw człowieka stanowią główny czynnik wypychający, oraz skuteczniejsze ukierunkowanie dialogu politycznego i innych dialogów i programów w celu rozwiązania problemu takich naruszeń.	Do 2016 r.	ESDZ, KE, PC

	h. Dalsze podejmowanie kwestii bezpieczeństwa w stosunkach z krajami priorytetowymi; skupienie wysiłków na zapobieganiu pojawianiu się nowych bezpieczeństwa w wyniku konfliktów, przesiedleń i rozpadu państw.	W toku	ESDZ, KE
24. Polityka handlowa i inwestycyjna	a. Wspieranie i wzmacnianie skutecznego wdrażania, egzekwowania i monitorowania zobowiązań beneficjentów GSP Plus (wynikających z odpowiednich traktatów w zakresie praw człowieka i konwencji MOP), np. za pośrednictwem projektów realizowanych we współpracy z kluczowymi organizacjami międzynarodowymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w tym z partnerami społecznymi.	W toku	ESDZ, KE
	b. Kontynuacja prac nad solidnym i metodologicznie rzetelnym podejściem do analizy wpływu umów handlowych i inwestycyjnych na prawa człowieka, w tym w ramach oceny <i>ex post</i> ; zbadanie sposobów poszerzenia istniejącej analizy ilościowej o ocenę wpływu inicjatyw handlowych i inwestycyjnych na prawa człowieka.	W toku	ESDZ, KE
	c. Państwa członkowskie UE będą dążyć do włączenia do dwustronnych umów inwestycyjnych z państwami trzecimi zapisów dotyczących poszanowania i urzeczywistnienia praw człowieka, w tym zapisów dotyczących społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, zgodnie z postanowieniami zawartymi w umowach wynegocjowanych na szczeblu UE.	W toku	PC
	d. Dążenie do systematycznego uwzględniania w umowach handlowych i inwestycyjnych UE poszanowania uznanych na szczeblu międzynarodowym zasad i wytycznych dotyczących społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, takich jak Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, inicjatywa ONZ <i>Global Compact</i> , wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), jak również ISO 26000.	W toku	KE
	e. Regularne przeglądy rozporządzeń w sprawie handlu towarami, które mogłyby być użyte do wykonywania kary śmierci lub tortur, oraz w sprawie produktów podwójnego zastosowania.	W toku	ESDZ, KE
25. Walka z terroryzmem	a. Opracowanie na podstawie strategii UE w dziedzinie walki z terroryzmem pomysłów dotyczących sposobów zapobiegania radykalizacji postaw i brutalnego ekstremizmu wśród młodzieży w państwach trzecich, wspierania działań UE oraz współpracy z mediami i przywódcami społeczności w celu opracowywania alternatywnych narracji w tych państwach; działania na rzecz zapewnienia, by	Do 2015 r.	ESDZ, KE, Rada, PC

	<p>prawa człowieka były centralnym elementem wszelkiego prawodawstwa, strategii i mechanizmów w zakresie zwalczania terroryzmu w państwach trzecich, przy jednoczesnym zagwarantowaniu przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego oraz umożliwieniu działań humanitarnych.</p>		
	<p>b. Rozpowszechnienie wytycznych UE w dziedzinie zwalczania terroryzmu, w tym poprzez działania informacyjne i szkolenia specjalistów w tej dziedzinie, w szczególności w odniesieniu do działalności prowadzonej w ramach Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju.</p>	W toku	ESDZ, KE
26. Zapewnienie perspektywy praw człowieka w rozwoju	<p>a. Realizacja zobowiązania UE w zakresie zapewnienia perspektywy praw człowieka w rozwoju dzięki pełnemu i rzeczywistemu włączeniu tego aspektu we wszystkie działania UE na rzecz rozwoju, przy wykorzystaniu w tym celu szkoleń, budowania potencjału i monitorowania, tak aby osiągnąć jej pełną integrację do czasu przeglądu śródkresowego; państwa członkowskie UE powinny przyjąć i wdrożyć podejście oparte na prawach człowieka w polityce współpracy na rzecz rozwoju.</p>	Do 2016 r.	ESDZ, KE, Rada, PC
	<p>b. Ocena wdrożenia załącznika 12 do polityki wsparcia budżetowego UE z 2012 r. stanowiącego, że ocena podstawowych wartości jest ważnym elementem wsparcia budżetowego, w szczególności – pełne uwzględnienie perspektywy praw człowieka w umowach dotyczących reform sektorowych.</p>	Do 2017 r.	ESDZ, KE
	<p>c. Zbadanie możliwości dalszego wdrożenia perspektywy praw człowieka w innych powiązanych działaniach zewnętrznych, analiza skutków prawa do rozwoju oraz ocena wyników Agendy rozwoju po 2015 roku.</p>	Do 2017 r.	ESDZ, KE
27. Zwiększenie wkładu ocen skutków regulacji (OSR) w poszanowanie praw człowieka	<p>a. Uwzględnianie w większym stopniu – w oparciu o istniejące oceny wpływu unijnych działań na prawa podstawowe – kwestii praw człowieka w ocenach skutków w przypadku wniosków Komisji mających efekt zewnętrzny i potencjalnie znaczny wpływ na prawa człowieka. Należy tego dokonać, opracowując w koniecznych przypadkach dalsze wytyczne dotyczące analizy skutków pod względem praw człowieka, zwiększając wiedzę specjalistyczną i zdolności w zakresie tego typu analiz oraz zapewniając rzetelne konsultacje z odpowiednimi zainteresowanymi podmiotami, narażonymi na duże ryzyko w zakresie praw człowieka.</p>	W toku	ESDZ, KE

	b. Uwzględnienie, w stosownych przypadkach, analizy skutków pod kątem praw człowieka w przeprowadzanych przez Komisję ocenach <i>ex post</i> unijnych interwencji mających konsekwencje zewnętrzne.	W toku	KE, ESDZ
	c. Zapewnienie spójności politycznej między analizą wpływu na prawa człowieka prowadzoną w ramach ocen skutków i innymi instrumentami polityki w tym zakresie, takimi jak krajowe strategie dotyczące praw człowieka, dialogi dotyczące praw człowieka, wsparcie budżetowe oraz programowanie instrumentów finansowych, w celu identyfikacji potencjalnych negatywnych skutków i maksymalizacji skutków pozytywnych.	W toku	ESDZ, KE
V. POPRAWA SKUTECZNOŚCI I ROZWÓJ KULTURY ZORIENTOWANEJ NA WYNIKI W ZAKRESIE PRAW CZŁOWIEKA I DEMOKRACJI			
28. Zwiększenie skuteczności dialogów dotyczących praw człowieka	a. Opracowanie i wymiana najlepszych praktyk w zakresie dialogów dotyczących praw człowieka, wykorzystanie istniejących praktyk oraz działania następcze.	W toku	ESDZ, Rada
	b. Zapewnienie, by kwestie dotyczące praw człowieka były uwzględniane w poszczególnych dialogach sektorowych z krajami partnerskimi oraz by stanowiły część ogólnej strategii dwustronnej.	W toku	ESDZ, Rada
	c. Zagwarantowanie koordynacji wewnętrznej i zewnętrznej w ramach dialogów dotyczących praw człowieka, w tym ramach dorocznego dialogu między UE a organizacjami społeczeństwa obywatelskiego; określenie i omówienie w kontekście zewnętrznych dialogów dotyczących praw człowieka najważniejszych problemów w tym zakresie, na które UE może skuteczniej reagować.	W toku	ESDZ, KE, Rada, PC
	d. Uwzględnienie współpracy na forach ONZ zajmujących się prawami człowieka w dwustronnych dialogach dotyczących praw człowieka, dwustronnych dialogach politycznych oraz współpracy dwustronnej; bliższa współpraca i lepsza identyfikacja wspólnych działań, w szczególności z partnerami strategicznymi; opracowanie wytycznych dotyczących systematycznego stosowania sprawozdań i zaleceń sformułowanych w ramach powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka i	W toku	ESDZ, KE, Rada, PC

	procedur specjalnych Rady Praw Człowieka oraz przez organy monitorujące wykonanie traktatów.		
	e. Ustanowienie/ocena priorytetów, celów i wskaźników postępu dla unijnych dialogów i konsultacji dotyczących praw człowieka, aby ułatwić ich przegląd, przy założeniu, że zdolność i gotowość partnerów do angażowania się jest różna i że decydujące znaczenie mają elastyczność i pragmatyzm.	Do 2017 r.	ESDZ, Rada
29. Poprawa widoczności i wpływu krajowych strategii dotyczących praw człowieka (KSPC)	a. Uwzględnienie określonych w KSPC priorytetów w zakresie wdrażania i analiz dotyczących demokracji w dialogach politycznych, sprawozdawczości i wizytach na wysokim szczeblu.	W toku	ESDZ, KE, PC
	b. Zapewnienie działań następczych w odniesieniu do KSPC poprzez wspólne roczne sprawozdania z realizacji przedstawiane właściwym organom Rady.	W toku	ESDZ, KE, Rada, PC
	c. Zagwarantowanie, by programy pomocy UE i państw członkowskich uwzględniały i ułatwiały realizację priorytetów określonych w KSPC.	W toku	ESDZ, KE, PC
30. Położenie nacisku na skuteczne wdrożenie wytycznych UE w sprawie praw człowieka	a. Intensywne rozpowszechnianie odpowiednich wytycznych i prowadzenie szkoleń, zwłaszcza w odniesieniu do personelu dyplomatycznego w delegaturach UE i ambasadach państw członkowskich, w tym na szczeblu ambasadorów.	W toku	KE, ESDZ, PC
	b. Usystematyzowanie sprawozdawczości dotyczącej wdrażania wytycznych oraz wprowadzenie dzienników poświęconych konkretnym tematom, w celu zapewnienia bardziej systematycznego monitorowania działań następczych w indywidualnych przypadkach i promowania regularnej wymiany najlepszych praktyk w zakresie wdrażania wytycznych.	W toku	KE, ESDZ, PC
31. Maksymalizacja wpływu obserwacji wyborów	a. Skonsolidowanie i skodyfikowanie najlepszych praktyk w zakresie promowania zaleceń sformułowanych w wyniku misji obserwacji wyborów prowadzonych przez UE oraz z ramienia OBWE/ODIHR w dialogach politycznych i działaniach na rzecz demokracji prowadzonych przez UE i państwa członkowskie.	Do 2016 r.	ESDZ, KE, Rada
	b. Wzmocnienie długoterminowego planowania i zintegrowanego wdrażania wszystkich aspektów wspierania cyklu wyborczego przez UE i państwa członkowskie, poprzez zbadanie możliwości w zakresie innowacyjnych	Do 2019 r.	ESDZ, KE, PC

	mechanizmów udzielania pomocy.		
32. Zapewnienie skutecznego wykorzystania i zależności unijnych polityk, narzędzi i instrumentów finansowych	a. Konsolidacja różnych istniejących narzędzi i mechanizmów wsparcia demokracji i propagowania praw człowieka w celu zwiększenia spójności i skuteczności działań UE (takich jak np. KSPC, analizy i plany działania dotyczące demokracji, sprawozdania z obserwacji wyborów, pomoc przy wyborach i misje powyborcze, sprawozdania z postępu prac w ramach EPS oraz odnośne plany działania, plany działania na rzecz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, oceny wartości podstawowych w odniesieniu do umów dotyczących dobrego rządzenia i rozwoju, ramy zarządzania ryzykiem dla wsparcia budżetowego).	Do 2017 r.	ESDZ, KE, Rada
	b. Ogólne wzmocnienie analizy w zakresie demokracji w oparciu o wnioski wyciągnięte z projektu pilotażowego wspierającego demokrację.	Do 2017 r.	ESDZ, KE, PC
	c. Dalsze opracowanie metod roboczych, aby zagwarantować najlepsze połączenie między dialogiem, ukierunkowanym wsparciem, bodźcami i środkami ograniczającymi.	W toku	ESDZ, KE, PC
	d. Poprawa spójności stosowania klauzul dotyczących praw człowieka, które są systematycznie uwzględniane we wszystkich nowych umowach międzynarodowych UE.	Do 2017 r.	ESDZ, KE
	e. Wspieranie prac podjętych przez OHCHR nad wskaźnikami dotyczącymi praw człowieka w celu: (i) łatwiejszego mierzenia realizacji celów w zakresie praw człowieka, w tym publikowania ogólnościowych wskaźników w internecie, oraz (ii) systematycznej kompilacji i wykorzystywania dobrych praktyk, wdrożonych doświadczeń i wyciągniętych wniosków w zakresie praw człowieka.	Do 2017 r.	ESDZ, KE, Rada
	f. Systematyczna współpraca z ONZ i organizacjami regionalnymi (takimi jak UA, OPA, LPA, Rada Europy, OBWE, ASEAN, SAARC, Forum Wysp Pacyfiku itp.) w zakresie najlepszych praktyk dotyczących praw człowieka i wzmocnienia demokracji we wszystkich regionach.	W toku	ESDZ, KE, PC